

спрямування. Їх систематичне проведення сприяло зростанню виконавської майстерності музикантів регіону, стимулювало розвиток українського гуманітарного простору Чернігівщини у національному мистецькому житті.

Перспективи майбутніх досліджень поставленої проблематики вбачаємо у висвітленні особливостей поступу українського національного мистецького життя регіону періоду УНР та «розстріляного Відродження», особливостей претворення морально-етичного та творчого спадку М. Лисенка у життєтворчості Л. Ревуцького тощо.

Список використаних джерел

1. Аплаксина О. Сторінки спогадів. *Спогади про М. Коцюбинського*. Київ : Дніпро, 1989. С. 105–124.
2. Гранкина Е. А. Гуманитарноепространствогорода: хронотоп, институты, «генииместа»: автореф. дис. ... канд. культурологии: 24.00.01 /Самарская гос. академия им. Наяновой. Самара. 2016. 16 с.
3. Загайкевич М. Михайло Коцюбинський і музичне мистецтво. *У вінок Михайлу Коцюбинському. Збірник статей і повідомлень*. Київ : Наукова думка, 1967. 273 с.
4. Кияновська Л. Микола Колесса: композитор, диригент, педагог, діяч національної культури.[Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://docplayer.net/70726977-Lyubov-kiyanovska-mikola-kolessa.html>
5. Коцюбинська І. Спогади і розповіді про М. Коцюбинського. Київ: Дніпро, 1965. 201 с.
6. Курковський Г. В. Микола Лисенко – піаніст-виконавець. Київ : Музична Україна, 1973. 152 с.
7. Лисенко М. В. Листи /упоряд. : Р. М. Скорульська. Київ : Музична Україна, 2004. 680 с.
8. Лисенко О. Зустріч друзів. *Спогади про М. Коцюбинського*. Вид. 2. Київ : Дніпро, 1989. С. 78–80.

Грицун Ю. М.

ДО ПИТАННЯ ПЕРІОДИЗАЦІЇ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА ХХ СТ. І. КОВАЧА

Творчість українського композитора ХХ століття Ігоря Ковача, чії твори постійно перебували в активі музичної культури, широко висвітлювалися в періодичних та інших виданнях, гідно представляли харківську школу в масштабах великої країни, залишилася практично за межами сучасної музично-історичної науки. Незважаючи на те, що з дня його смерті минуло не так вже багато часу, багато фактів, документальні свідчення і навіть нотні тексти виявляються або безповоротно втраченими, або настільки розосередженими в бібліотечних та особистих архівах, що їх виявлення і систематизація вимагають значних зусиль і спеціальної уваги.

Творчість композитора знаходила відображення переважно в жанрах музичної критики і публіцистики протягом 1960-1980 років. Актуалізація інтересу до його спадщини в наші дні зумовлена активним розвитком музичної регіоніки. Публікації 1990-2007 років, в яких згадується ім'я І. Ковача, присвячені харківській композиторській школі в цілому.

Пізній початок професійних занять І. Ковача композицією зумовив розбіжність віхів його життєвого і творчого шляху. Час становлення авторської індивідуальності композитора відноситься до років студентства в Харківській консерваторії (1954-1959), куди він вступив у віці тридцяти років. До цього моменту І. Ковач вже цілком склався як особистість, яка встигла чимало пережити та передумати. Не будемо забувати і про важкий досвід війни, який він придбав як безпосередній учасник бойових дій. Тільки після настання миру, та й то далеко не відразу, йому вдалося зайнятися улюбленою справою: писати музику. Незвичайна «лінія долі» композитора визначила пропонований підхід до періодизації його життя і діяльності з біографічних і творчих позицій. На певному етапі написання музики і життєві обставини хронологічно зімкнуться, але і в цьому випадку не виникне повної відповідності, оскільки крім композиції І. Ковач чимало сил і часу віддавав педагогічній і громадській роботі, а з відходом з ВНЗ його доля зробила новий поворот.

Біографія І. Ковача складається з семи періодів, кожен з яких так чи інакше пов'язаний з історичними подіями країни.

Перший період – Російсько-абхазький (1924-1937) – дитинство майбутнього композитора. Період відзначений початковим етапом формування інтонаційного тезауруса композитора. У багатьох творах І. Ковача органічно вплелися кавказькі мотиви – не як продовження традиції російської класики ХІХ ст., а як частина власної музичної мови: ладового, ритмічного, тембрового. Хоча композитор не був причетний до нової фольклорної хвилі і не займався моделюванням або стилізацією народних зразків, спілкування в ранньому віці з музикою Кавказу зумовило його особливу сприйнятливність до названих виразних засобів.

Другий – Перший кримський (1937-1941) – його отрочтво і рання юність. Він нетривалий, проте не менш важливий для майбутньої творчої біографії композитора. У цей час починає формуватися інший, в порівнянні з кавказьким фольклором, пласт музичних вражень, пов'язаний з приватними уроками гри на віолончелі у професора Федорова, учня знаменитого віолончеліста Вержбіловича, і самостійним оволодінням грою на фортепіано.

Третій – Військово-армійський (1941-1947) – служба в лавах Радянської армії та участь в битві з фашистськими загарбниками на території Німеччини. До цього періоду відноситься перша творча «проба» в одному з улюблених жанрів композитора - пісня «Закуримо, друг, махорочку», написана між боями.

Четвертий – Другий кримський період (1947-1954) – повернення до мирного життя і перші кроки на музично-педагогічній ниві – навчання в ялтинській музичній школі і в Сімферопольському училищі.

П'ятий – Перший харківський (1954-1959) – студентські роки. Навчання в Харківській державній консерваторії.

Шостий – Другий харківський (1959-1991) – активна робота в Харківському інституті мистецтв, під композиторської слави І. Ковача, затребуваності його музики, уваги музичної критики. Ці факти свідчать про розквіт його таланту, соціальної стабільності, безконфліктної вписаності в сучасність.

Сьомий – Третій харківський (1991-2003) – роки життя, прожиті вже в іншій державі. Твори все рідше з'являються на концертних афішах; поступово сходить нанівець музична критика. У 2001 році за станом здоров'я І. Ковач йде з викладацької роботи. У 2003 році в жовтні майстра не стало.

Незважаючи на те, що досліди написання музики І. Ковача можна виявити з 1939 року, періодизацію його творчості доцільно починати зі студентських років. Таким чином, ясно окреслюються три творчих періоди: Ранній, або Студентський, Центральний та Пізній.

Ранній, або Студентський (1954-1959) – час навчання в консерваторії не позначено великим переліком написаних творів. Вінчають ранній період творчості Концерт для фортепіано та симфонічного оркестру h-moll в 3-х частинах (1959) і Сюїта для симфонічного оркестру в 4-х частинах.

Центральний (1959-1990) – пора визнання і процвітання майстерності композитора. У цей період він поступово опановує всіма музичними жанрами. Вступ до Спілки композиторів України є точкою відліку творчої кар'єри. Композитор знаходить індивідуальний стиль і певний статус в культурному житті України.

Пізній (1990-2001) – І. Ковач не створює великих полотен, звертається до хорових творів, пише музику в основному для камерних складів, робить перекладання написаних раніше опусів.

Вивчення життя і творчості І. Ковача, їх періодизація, дозволяють осмислити тісний зв'язок композитора з історичними та музичними подіями його часу. Особливу роль в становленні майбутнього музиканта грають обидва Кримські періоди його біографії. Тут поступово складається первинний тезаурус І. Ковача, який в кінцевому рахунку увійде в інтонаційний словник і визначить багато стилістичних особливостей його музики.

Підсумовуючи спостереження над динамікою музичної еволюції І. Ковача в різні періоди діяльності, можна виділити певні жанрові пріоритети на тому чи іншому етапі еволюції. У 1960-1970-і роки превалюють жанри з патріотичним знаменником – вокально-симфонічний, пісенний, а також музика до вистав, кіно- і телефільмів. У наступне десятиліття (1980-ті роки) композитор працює над великими музично-сценічними творами, які є підсумком двадцятирічної творчої роботи з театрами: оперою-балетом «Та, що біжить по хвилях», балетами-казками «Північна казка», «Бембі», дитячою оперою «Блакитні острови», музично-літературними композиціями - казками для дітей. Він також продовжує писати симфонічну, камерну музику, працює в жанрі концертино. Останні

роки (1990-2001) І. Ковач працює у всіх жанрах, в яких він писав раніше: вокально-симфонічний твір «Та, що біжить по хвилях», літературно-музична композиція «Країна Грінландія», твори для симфонічного та камерного оркестру, камерно-інструментальна музика, твори для хору, пісні, п'єси для фортепіано – композитор підводить підсумок творчості в усіх жанрових гранях.

Список використаних джерел

1. Автобіографія от 18.11.1969. 3 с.
2. Автобіографія І. Ковача Правленію Союзу Советских композиторов України Харківське відділення о прийнятті в члени Союзу Советских композиторов України от 4.05.1960. 2 с.
3. Грицун Ю. Н. В класі Ігоря Ковача: уроки композиторського мистецтва. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. ст. Харк. нац. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. Харків, 2013. Вип. 38. С. 316–323.
4. Грицун Ю. Н. Драматургічні особливості симфонічної поеми «Таврія» Ігоря Ковача. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. пр. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. Харків, 2010. Вип. 1. С. 127–130.
5. Грицун Ю. Н. Драматургія об'єктивного і суб'єктивного в симфонії № 3 «Сни солдатські» Ігоря Ковача. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. Харків, 2010. Вип. 28. С. 21–31.
6. Грицун Ю. Н. Мир грез и реальности в творчестве Игоря Ковача (на примере оперы-балета «Бегущая по волнам»). Культура народов Причерноморья : науч. журнал. Симферополь, 2010. № 190. С. 67–70.
7. Личный листок по учету кадров от 20.12.60. 4 с.
8. Личный листок по учету кадров от 18.11.1969. 4 с.
9. Рощенко-Авер'янова О. Г. Кафедра композиції і інструментування крізь призму історії харківської композиторської школи. Pro Domo Mea : нариси : до 90-річ. з дня заснування Харк. держ. ун-ту мистец. ім. І. П. Котляревського / [ред. кол.: Т. Б. Веркіна та ін.]. Харків, 2007. С. 148–170.
10. Тишко Н. С. Ігор Ковач. К.: Муз. Україна, 1980. 52 с. (Творчі портрети українських композиторів).
11. Харківський інститут мистецтв імені І. П. Котляревського, 1917–1992. [ред. П. П. Калашник, Е. А. Бортник і І. Н. Коханік]. Харків : ХИИ ім. І. П. Котляревського, 1992. 446 с.

Єрко П. О.

ТАЄМНИЦЯ САЛОМЕЇ. ОПЕРНИЙ ЕКСПРЕСІОНІЗМ Р. ШТРАУСА

Ранній період творчості Л. М. Ревуцького належить до першої третини ХХ ст., показової на стильовий плюралізм, швидкоплинність